

عکسهای از نهضت مشروطیت ایران

موسی حقانی

لازمه وقوف بر حقایق تاریخی برای مورخان و محققانی که در زمان وقوع حوادث زندگی نکرده و از درک عینی وقایع محروم بوده‌اند، دستیابی به منابع و اسناد و مدارک گوناگون بجامانده از آن واقعه تاریخی است که در صورت تعمق در آن مدارک و تحلیل صحیح آنها می‌توان امید داشت که به درک واقعی وقایع نزدیک شده‌ایم. آنچه در این راستا دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای است، قرار گرفتن پژوهشگر از لحاظ ذهنی در شرایط وقوع واقعه است. محقق می‌بایست فارغ از شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دوره زندگی خود به تحلیل رویدادها و مسائل تاریخی بپردازد. اسناد نوشتاری و تصویری بجا مانده از رویدادهای تاریخی در این فضا سازی نقش به‌سزایی دارد. به ویژه اسناد تصویری (شامل عکس و تابلو) که محقق و بیننده را با شرایط و ویژگیهای دوره مورد نظر آشنا می‌سازد. ورود دوربین عکاسی به ایران که از عهد ناصری شروع شد، این امکان مهم را برای محققان ایجاد نموده است که در فضا سازیهای خود از عکسهای بجامانده یاری بجویند. هر چند عکاسی ایران تا قبل از مشروطیت نمی‌تواند آینه تمام نمایی از اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران باشد، اما در حد خود محقق را با گوشه‌هایی از مسائل فوق‌الذکر آشنا می‌نماید. وقوع نهضت مشروطیت در ایران و حضور فعال مردم در صحنه‌های سیاسی و جنگها و منازعات، عکاسی ایران را وارد مرحله تازه‌ای نمود که ویژگی عمده آن محور قرار گرفتن تصاویر مردم و دستجات مختلف است. برخلاف دوره قبل از مشروطیت که دربار شاهان و دستگاه شاهزادگان و امراء و روسا و وزراء، و... را مورد توجه قرار می‌داد.

نهضت مشروطیت ایران که با مساعی علما و حضور طبقات مختلف مردم و افراد خبیر و آگاه بر علیه سلطنت استبدادیه قاجاریه آغاز گردید در ۱۴ جمادی‌الثانی ۱۳۲۴ به اولین پیروزی خود رسید و آن صدور فرمان مشروطیت توسط مظفرالدین شاه بود. وجود عناصر مختلف‌العقبه در صفوف شرکت‌کنندگان در نهضت باعث شد که همدلی و یگانگی‌هایی که مبارزه ضد استبدادی مردم ایران را به ثمر رساند از بین برود و اختلاف و تنازع در بین رهبران

نهضت و مردم‌رخنه نماید. نقش عناصر مشکوک داخلی و بیگانگان که کمر به نابودی ملت ایران به عنوان بخشی از جهان اسلام بسته بودند در ایجاد نفاق و کدورت و شقاق بسیار مشخص و مؤثر بوده است. تداوم این اختلافات با نقش‌آفرینی عناصر تندرو از یکسو و دستگاه استبدادی قاجاریه از سوی دیگر، آنچنان توان نیروهای داخلی را فرسوده نمود که در نهایت موجبات وقوع هرج و مرج و ظهور دیکتاتوری و استبداد نوینی را از جنسی دیگر و با ظاهر مشروطه‌خواهی فراهم نمود. بسیار جای تاسف است که حاصل آن همه تلاش و مجاهدت بر علیه استبداد قاجاری روی کار آمدن قلدری به نام رضاخان شد که با استبداد خشن خود، روی قاجاریه را سفید نمود. استبدادی که تقی‌زاده و دوستان او در روزنامه کاوه به آن دیکتاتوری منور! لقب دادند. حفظ اصالت‌های ایرانی - اسلامی مشروطیت ایران می‌توانست در تجربه حکومت قانون‌مدار ایرانی - اسلامی بسیار مددکار ایرانیان باشد و از بروز خسارت‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی سهمگینی که در دوره پهلوی بر ما وارد شد جلوگیری نماید. عکس‌هایی که برای این شماره از فصلنامه تاریخ معاصر ایران در نظر گرفته شده است، نشان‌دهنده حوادث تلخ و شیرینی از این حرکت بزرگ مردم شریف و مسلمان ایران است. امید که در آینده بتوان مجموعه کاملی از تصاویر بجا مانده از مشروطیت ایران را در معرض دید صاحب‌نظران و علاقمندان قرار دهیم.

آیات ثلاثه نجف، آخوند ملا محمدکاظم خراسانی، میرزا حسین آقا نجل خلیل، ملا عبدالله مازندرانی | ۱۱-۶۸۲۹

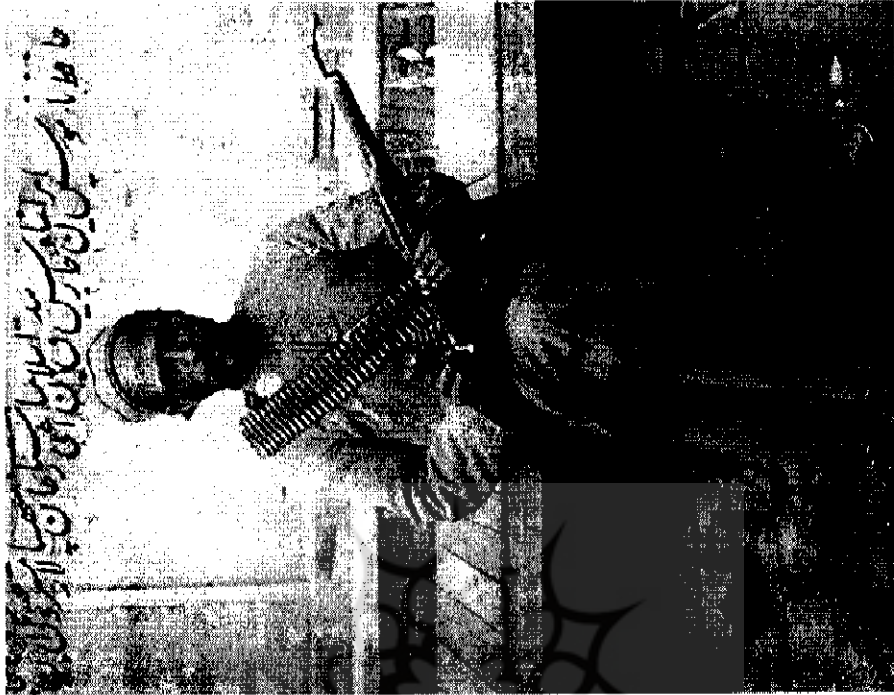

آقا سید محمد طباطبائی [۲۴۶-۱]

حاج شیخ فضل الله نوری و سید عبدالله بهبهانی | ۲۵۷-۱۸

باترخان سالار ملی | ۱۹۰۳-۱۱

ستارخان سردار ملی | ۱۹۰۴-۱۱

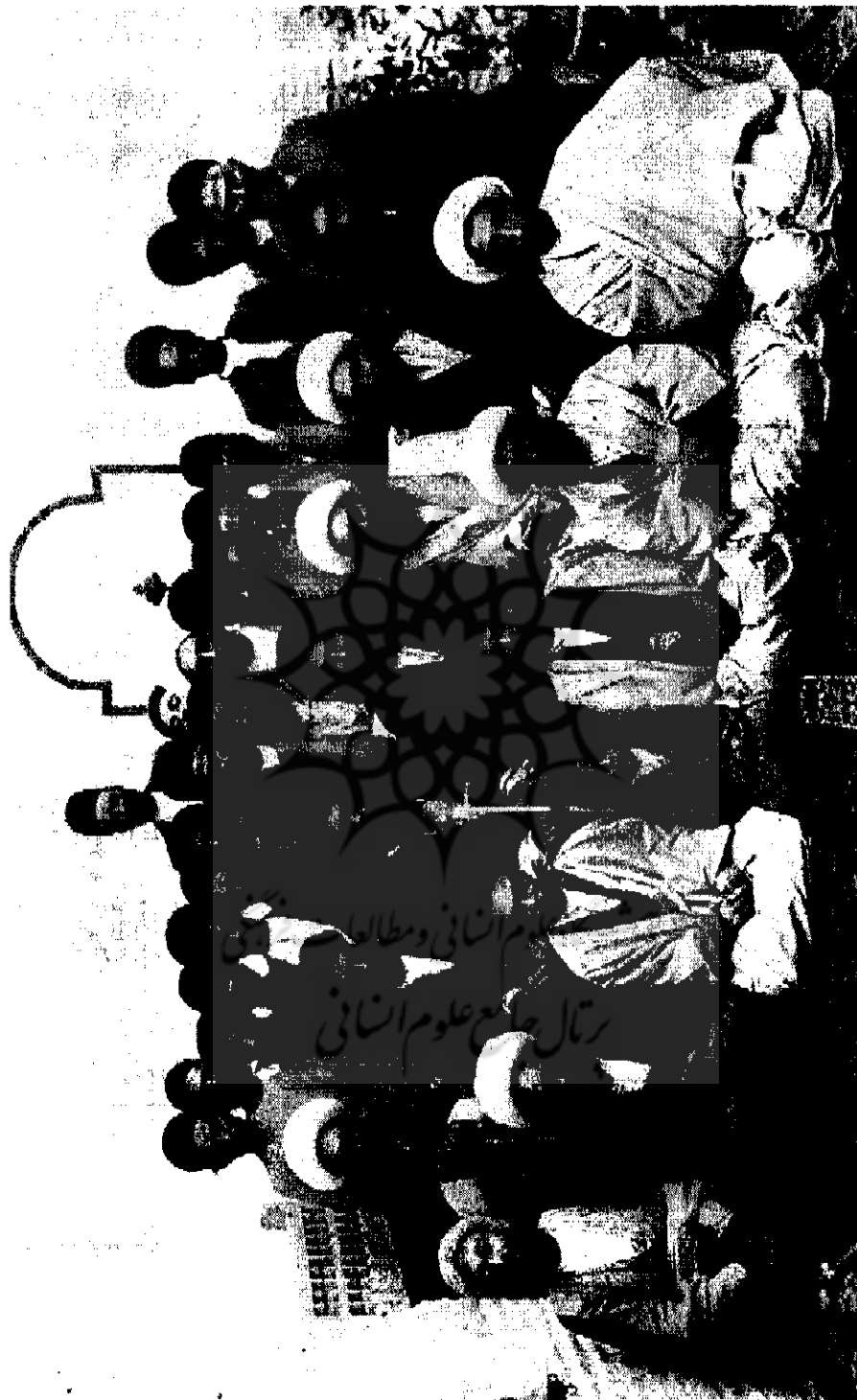

مظفر الدین شاہ در اواخر عمر در میان جمعی از رجال و مقامات دربار در باغ کامراتیہ: ۱. کنار مظفر الدین شاہ سمت راست تصویر مہدیقلی خان مجددالدولہ ۲. مظفر الدین شاہ ۳. ملک منصور میرزا شماع السلطنہ ۴. حسینقلی میرزا نصرت السلطنہ ۵. خلیلی اعلم الدولہ قفق ۶. میرزا احمدخان دبیر حضور (قوام السلطنہ) | ۲۴۶۵-۱

عبدالمجید میرزا عین الدولہ صدراعظم مظفر الدین شاہ یک سال قبل از صدور فرمان مشروطیت
(عکس به پرنس علاء السلطنہ اهداء شده است) [۱۱-۶۰۰]

علمای متخصص در قم (مهاجرت کبری) | ۴-۴۵۸

نمایی از بازار تهران در دوران مشروطیت همزمان با مهاجرت کبری (تمثیلی بازار در اعتراض به اقدامات عین الدوله)

حمل مایحتاج آشپزخانه به سفارت انگلستان جهت طبخ غذا برای متخصصین در سفارت

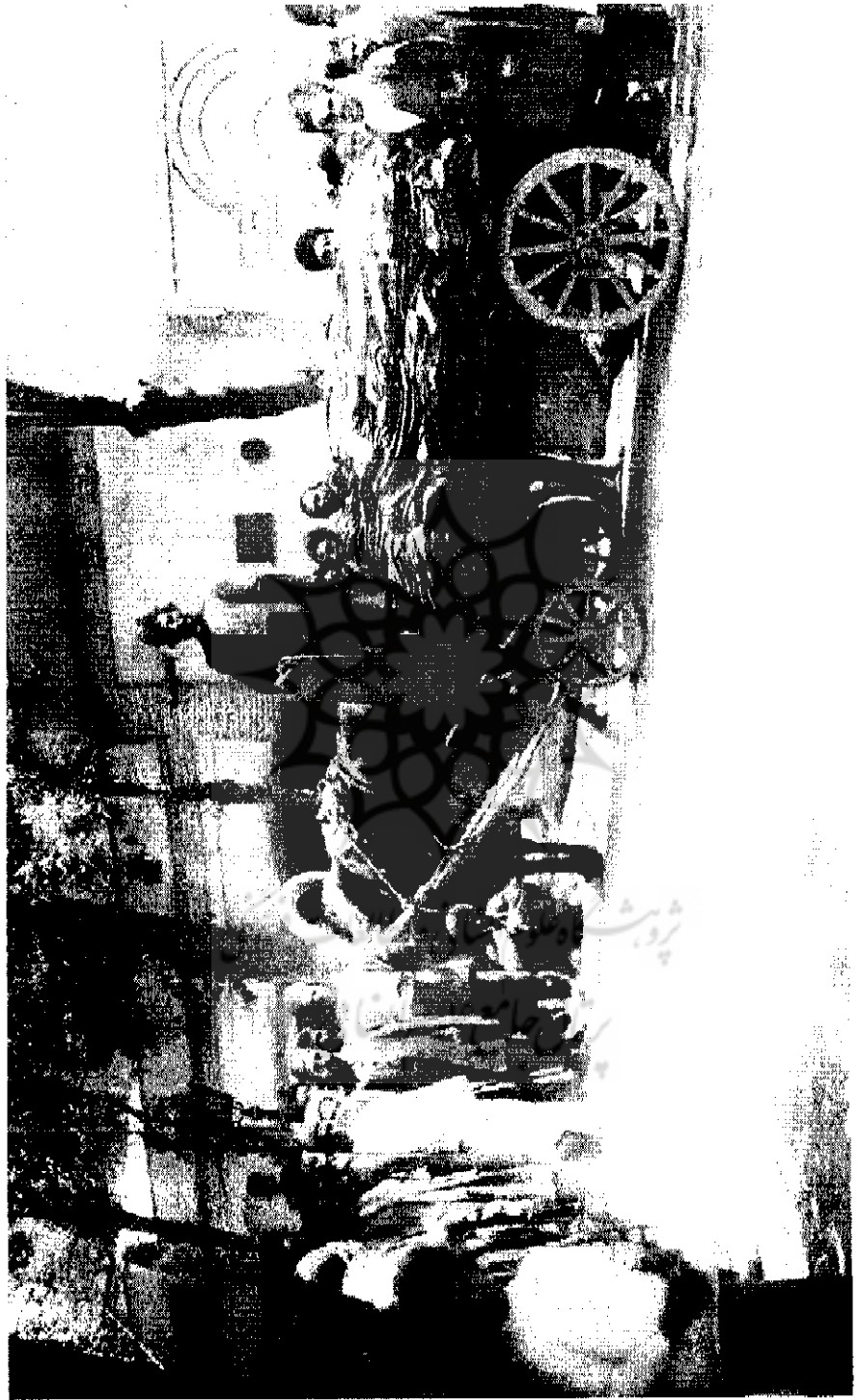
تجمع عده‌ای از مشروطه‌خواهان در مقابل درب سفارت انگلستان

تجمع عده‌ای از مشروطه‌خواهان در مقابل سفارت انگلستان

توزیع نان در بین متخصصین در سفارت انگلستان

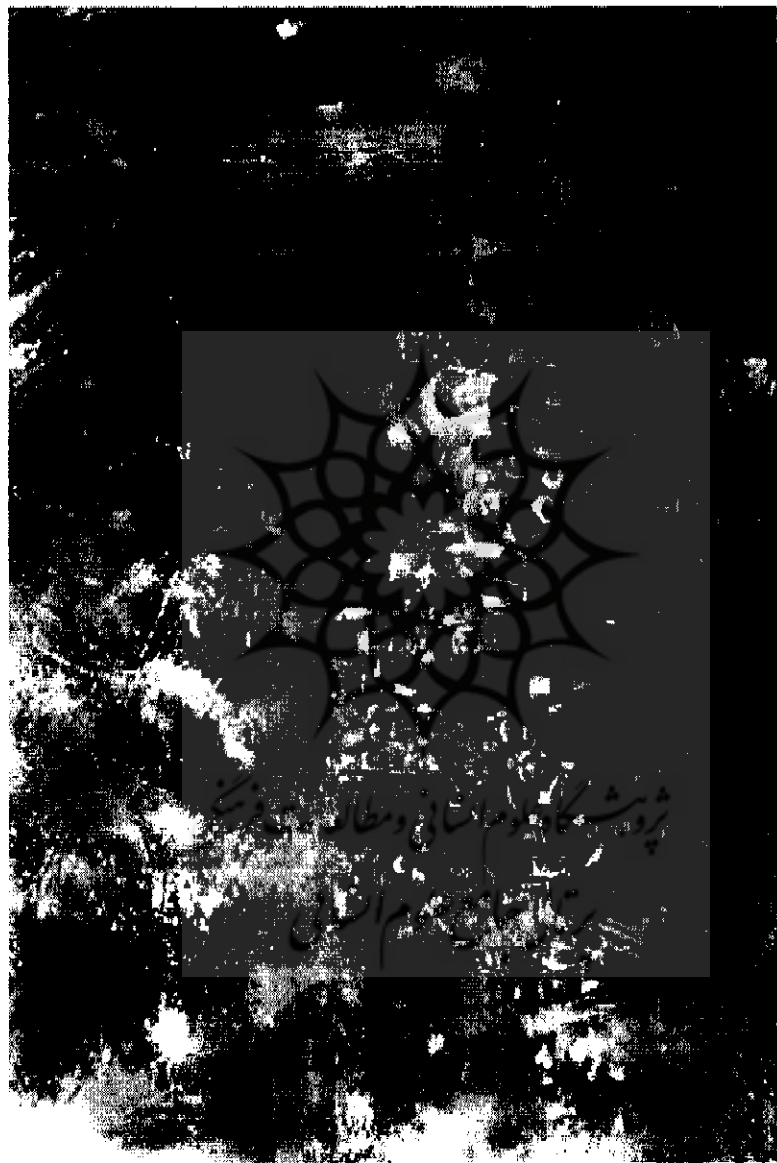

عده‌ای از متخصصین سفارت انگلستان که مشغول طبخ غذا می‌باشند

عده‌ای از مشروطه‌خواهان کرمانشاه در ۱۳۲۴ قمری [۳۰-۸]

عده‌ای از مشروطه‌خواهان کرمانشاهان متخصص در کنسولگری انگلستان ۱۳۲۴ قمری | ۳۱-۱۸

گروهی از تجار مشروطه‌خواه با فرمان مشروطیت در خانه حاج امین‌الضرب
(فرمان مشروطیت در دست اوست) | ۱-۵۱۳

آذین‌بندی تهران جهت استقبال از مهاجرین قم

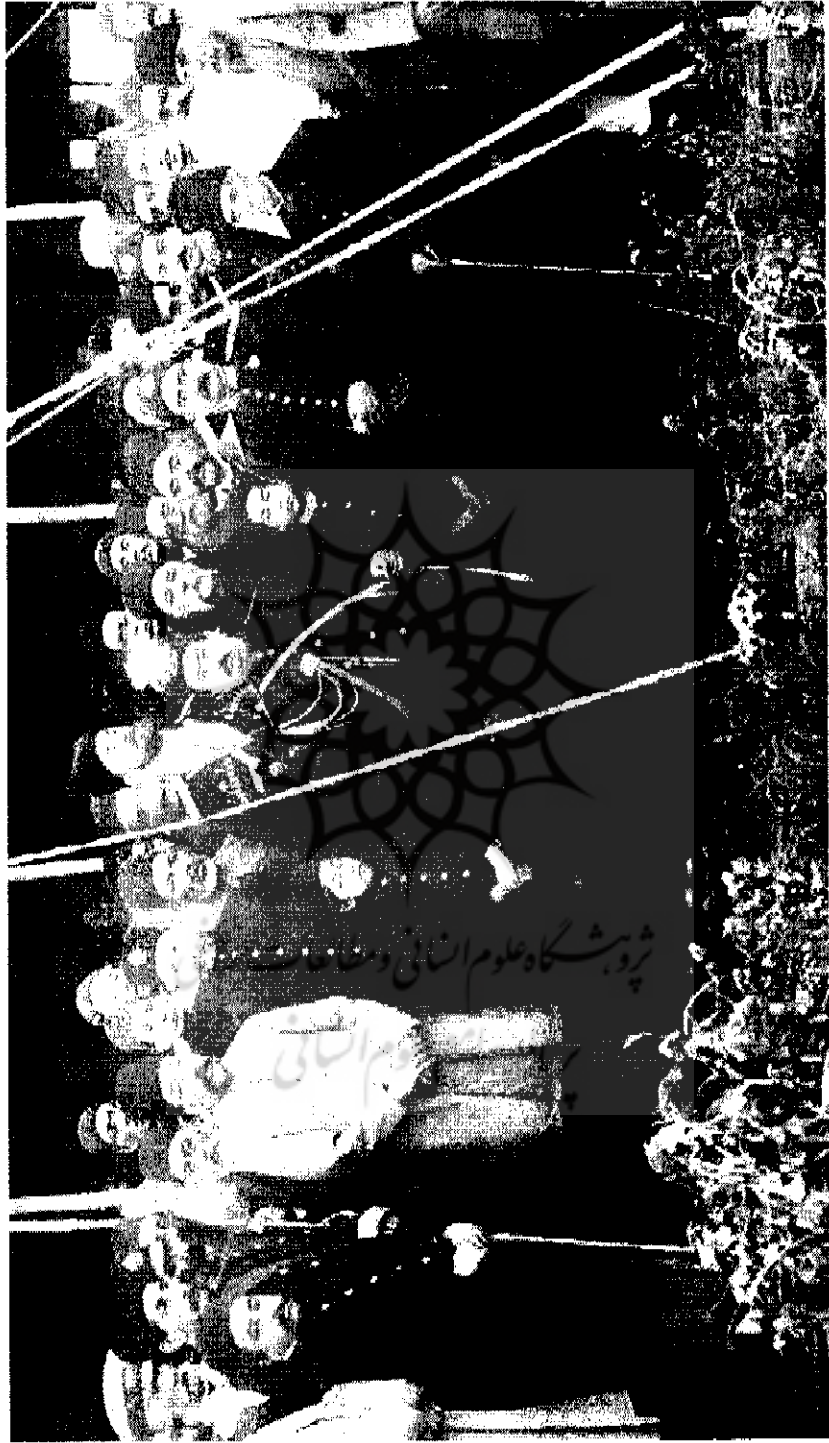
تجمع عده‌ای از رجال تهران در جاده حضرت عبدالعظیم برای استقبال از مهاجرین قم

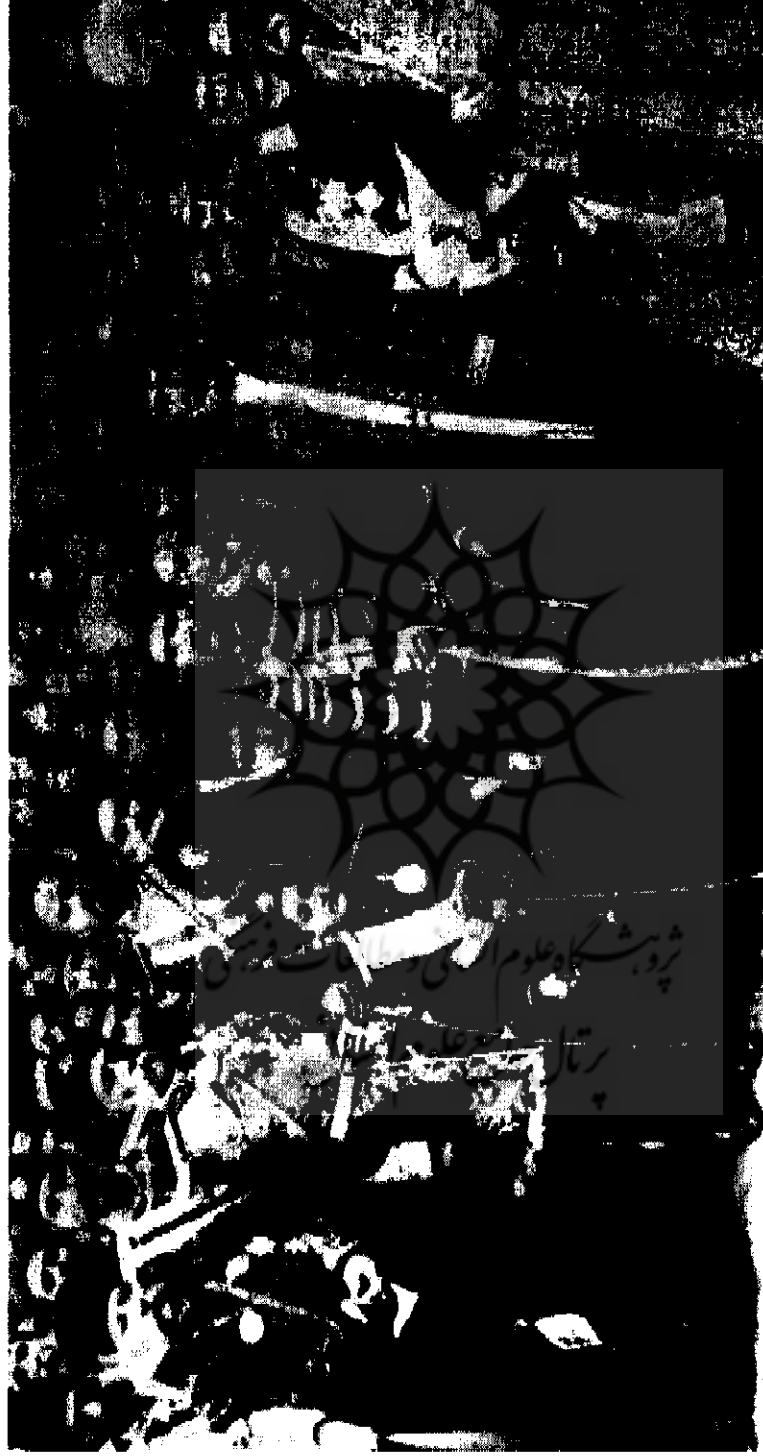

مراسم سلام مقامات و درباریان در حضور محمدعلیشاه وسط محمدعلیشاه؛ سمت راست تصویر: میرزا احمدخان شیر السلطنه (صدر اعظم)، مهدیقش خان مجدالدوله، میرزا محمدعلی خان قوامالدوله؛ سمت چپ تصویر: احمد میرزا قاجار (ولینهد)، فضل‌الدخان بشیرالملک (شاطرباشی)، بهرام میرزا سمود | ۲۴۳۱-۱۱

(فرمانده روسی بریگاد قزاق، سید علی مرتضی الدوله، احمد میرزا قاجار (ولیعهد)، محمدولی خان سبهدار تنکابنی، محمدعلی خان قوام الدوله، علامعلی خان عزیز السلطان (ملیچک) [۱-۲۳۳۹] شاهزاده مشهدی (پسر کامران میرزا)، بهرام میرزا مسعود، عینالصمد میرزا عزالدوله، میرزا مهدی خان وزیر هما پور، نظام الدین مهندس المسالک غفاری؛ سمت چپ تصویر: بالکونیک لیاخوف محمدعلیشاه و عده‌ای از رجال کشور، وسط: محمدعلیشاه؛ سمت راست تصویر: حسین پاشا خان امیر بهادر، علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه (برادر احمدشاه)، مسعود میرزا ظل السلطان.

محمدعلیشاه و جمعی از رجال و درباریان هنگام استقرار در باغشاه؛ از راست به چپ: محمدولی آصف‌السلطنه، محمود علاءالملک (دوینا)، مهدیقلی مجدالدوله، سیدعلی موقت‌الدوله، احمدخان مشیرالسلطنه، شاهزاده منشی (پسر کامران میرزا)، حسینقلی میرزا نصرت‌السلطنه (برادر محمدعلیشاه)، محمدعلیشاه قاجار، حسنقلی میرزا اعتضادالسلطنه (برادر محمدعلیشاه)، احمد میرزا قاجار (ولیمهد)، پالکونیک لیاخوف، حسین پاشاخان امیربهادر، محمدعلی خان علاءالسلطنه، محمدعلی خان سردار افخم (آقا، لایخان سردار)، مصطفی حاجب‌الدوله دولو | ۲۴۳۸-۱ |

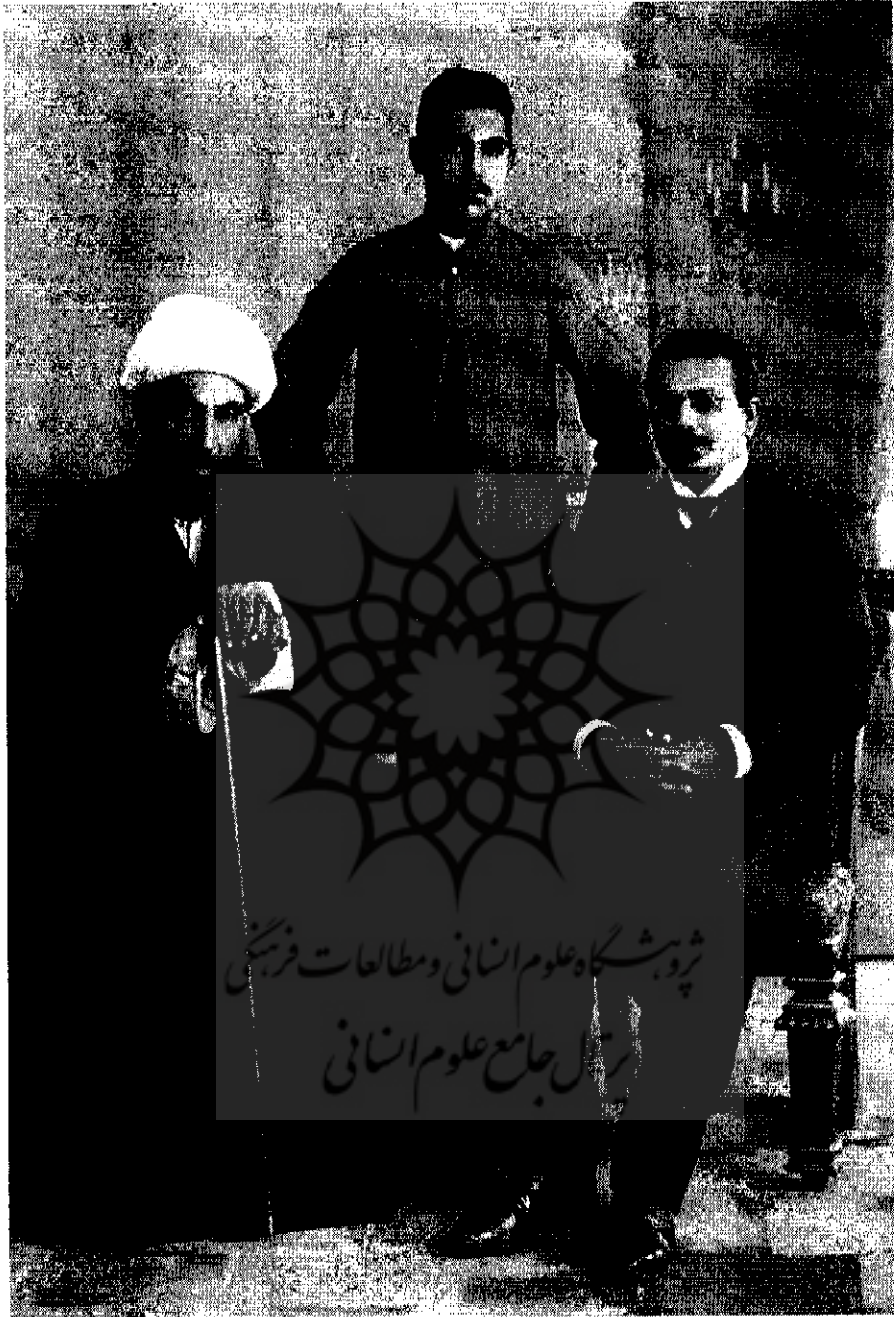
مجاهدین مسلح سادات محلہ تبریز | ۱۴-۸

شعبه پژوهش و مطالعات
مجلس عالی معارف اسلامی

جمعی از مجاهدین مسلح مشروطه‌خواه تبریز [۳۸-۸]

از راست به چپ: اردشیر جلی، عضو لژ بیداری ایران و مأمور اینت لیجنت سرویس، مهدی ملک‌زاده
فرزند ملک‌التکلمین، میرزا نصرالله‌خان بهشتی (ملک‌التکلمین)، عضو لژ بیداری و واعظ | ۷۵۴-۱۱

کتابخانه ملی ایران
تاسیس شده توسط شورای عالی کتابخانه‌ها
۲۳ مهرماه ۱۳۲۶

نمایی از مجلس شورای ملی پس از بهار آزادی | ۸-۵۸۶

علیرضا خان عضدالملک (نایب‌السلطنه) به اتفاق سران و رجال مشروطه پس از فتح تهران | ۱۲۸۰-۸۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

میرزا عبدالحسین خان معز السلطان (سردار رحیمی) به اتفاق عده‌ای از تفنگچیان گیلانی | ۱۴۰-۱۴۱

سه تن از مشروطه خواهان مسلح | ۱۳۷-۱۴

شیخ باقر تهراندی، میرزا جواد سعیدالدوله، لسان‌الملک سپهر، شیخ ابراهیم زنجانی [۱۲۸۶-۸]
محمدعلی خان فروغی (کساءالملک)، محمد غفاری (کساءالملک)، ابراهیم حکیمی (حکیم‌الملک)، سید نصرالله تقوی، شیخ‌المراقب، محمدحسین آشتیانی، میرزا سیداحمد بهبهانی،
نمایشگاه نابوهایی کساءالملک در تالار مدرسه صنایع مستظرفه، حضور تعدادی از اعضای لژیون در این مجلس جلب توجه می‌نماید؛ راست به چپ: میرزا اسماعیل آشتیانی.

